

NEVYRIAUSYBINIŲ APLINKOSAUGINIŲ ORGANIZACIJŲ ASOCIACIJA

LR SEIMUI

Dėl Miškų įstatymo pakeitimo projekto

Lietuvos miškingumas, lyginant su kaimyninėmis valstybėmis, yra gerokai mažesnis. Miškai pasiskirstę labai netolygiai, todėl iki šiol šalyje nėra užtikrinamas pakankamas ekologinis Lietuvos kraštovaizdžio stabilumas. Žymiausių šios srities specialistų nuomone (G. Pauliukevičius, R. Pakalnis, J. Kenstavičius) pakankamu laikytinas miškų plotas, kuris sudarytų ne mažiau kaip 35 procentus Lietuvos teritorijos. Todėl Lietuvos nacionalinėje darnaus vystimosi strategijoje, kaip vienas svarbiausių ilgalaikių uždavinių, numatyta iki 2020 metų Lietuvos miškingumą padidinti iki 35 proc.

Po Nepriklausomybės atkūrimo per 1990-2010 metų laikotarpį Lietuvos miškingumas padidėjo nuo 29,7 iki 33,1 procento ir, įgyvendinant Nacionalinę darnaus vystimosi strategiją, gana sparčiai artėjo prie užsibrėžto tikslo. Tačiau praeitų metų pabaigoje Seimui pateiktos skubos tvarka svarstyti Miškų įstatymo pataisos gali ne tik sustabdyti šį procesą, bet net gana žymiai sumažinti Lietuvos miškingumą ir taip padaryti didelę žalą ne tik Lietuvos miškams, bet ir visai gamtai. Pažymėtina, kad užuot atsižvelgus į Konstitucinio teismo rekomendacijas tiksliau apibrėžti tuos išimtinus atvejus, kai miškai gali būti pakeisti kitomis naudmenomis, bandoma įteisinti tvarką, kai miškų keitimas kitomis naudmenomis taptų ne išimtimi, o įprastu reiškiniu.

Sprendžiant iš to, kaip buvo rengiamas Miškų įstatymo keitimo paskutinysis projektas, tenka apgailestauti, kad šalyje tęsiama bloga praktika, kuomet gamtosaugos, šalies tarptautinių įsipareigojimų požiūriu svarbūs teisinių aktų konkretūs detalūs keitimai siūlomi neatlikus būtinos padėties ir galimų grėsmių analizės, kai izoliuojamasi nuo specialistų, proteguojami grupiniai interesai ir nepakankamai atsižvelgiama į visuomenės viešus interesus.

PASTABOS IR PASIŪLYMAI DĖL ATSKIRŲ SIŪLOMŲ ĮSTATYMO (PAGAL PROJEKTĄ XIP-1649 (2)) PATAISŲ

Dėl 2 str. 1 dalies keitimo

Miškų įstatymo antro straipsnio 1 dalyje siūloma pakeisti miško sąvoką, laikant mišku ne 0,1 ha žemės plotą, kaip tai yra daugelyje ES šalių, o 0,5 ha plotą.

Atkreipiame dėmesį, kad dauguma nedidelių agrarinio kraštovaizdžio miškelių (vadinamų laukų giraičių; apie 30 tūkst. ha), kurie vaidina ypatingai svarbų ekologinį ir laukų apsauginį vaidmenį, buvo sunaikinti masinės kolūkinės laukų melioracijos metu, todėl dar išlikę turėtų būti ne naikinami, o ypatingai saugomi. Kadangi išlikusių mažų miškelių, kurių plotas nuo 0,1 iki 0,5 ha, šalyje priskaičiuojama apie 7-8 tūkst. ha, ir dauguma jų yra privatūs, tai sukūrus teisinę prielaidą jų naikinimui, ne tik būtų padaryta didelė ekologinė žala, bet ir pastebimai sumažėtų Lietuvos

miškingumas. Mūsų tyrimo duomenimis, kai kuriose šalies vietovėse, kur dar santykinai daug nemelioruotų žemių, mažų lauko giraičių yra santykinai daug. Pvz., Utenos rajono savivaldybės teritorijoje yra 4524 mažesnės nei 0,5 ha ploto giraitės. Tuo tarpu derlingose žemėse Vidurio Lietuvoje jų yra labai mažai.

Argumentai prieš tokį keitimą ir grėsmės, kurias galimai sukeltų keitimas

Mažo ploto (iki 0,5 ha) izoliuoti miškėliai – laukų giraitės turi būti saugomos nes jos:

- labai svarbios agrarinio ir miškingo kraštovaizdžių biologinei įvairovei,
- gerina agrarinio kraštovaizdžio mikroklimatą,
- valo iš laukų į atvirus vandens telkinius patenkantį paviršinių vandenį,
- yra klimato kaitos požiūriu preventyvi priemonė,
- didina agrarinių teritorijų gamtosauginę vertę (yra labai svarbus ES propaguojamų didelės gamtinės vertės agrarinių teritorijų komponentas).

Priėmus šį siūlymą, kuomet mažo ploto laukų giraitės būtų tvarkomos ir prižiūrimos pagal Želdynų įstatymą, jos praktiškai būtų nebesaugomos. Pvz., pagal Želdynų įstatymo 8 str. 2 punktą „...atskirųjų apsauginės ir ekologinės paskirties želdynų plotai ... yra nenormuojami“.

Pagal Želdynų įstatymą mažo ploto laukų giraitėse būtų leidžiama statyti statinius. Giraitę užstatant ji visa ar jos dalis faktiškai būtų sunaikinta.

Jei siūloma miško samprata būtų įteisinta ir taip pat taikoma miškuose esančių individualių valdų atvejais, tai neabejotinai labai padidintų neigiamą žmonių poveikį miškuose. Tokio neigiamo poveikio pasekmės būtų didelės. Pvz., Valstybinės miškų tarnybos duomenimis 2011 01 01 buvo registruota beveik 56 000 privačių miško valdų, kurių plotas buvo iki 0,5 ha. Jos sudaro beveik 23% privačių miško valdų. Tikėtina, kad padidinus minimalaus medžiais apaugusio sklypo, kuris gali būti laikomas mišku, plotą iki 0,5 ha, dalis tokių privačių miško sklypų nebepateks į Miškų įstatymo jurisdikciją ir bus lengvai verčiami į kitos paskirties žemės naudmenomis.

Taigi siūlomas įstatymo pakeitimas niekaip nepagerintų miškų administravimo ir neigiamai paveiktų tiek agrarinio, tiek miškingo kraštovaizdžių aplinkosauginę vertę. Ypač jis būtų nepalankus biologinei įvairovei. Pablogėtų sąlygos Lietuvai įgyvendinti tarptautinius įsipareigojimus biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio apsaugos bei klimato kaitos prevencijos srityse.

Galimos išimtyys

Svarstyta pataisa, kad mažesni nei 0,5 ha miškėliai nelaikomi mišku, jei jie dėl svarbių priežasčių (išvykus šeimininkams ilgesniam laikui į užsienį ar pan.) savaime užžėlė žemės ūkio naudmenose ir praėjo ne daugiau kaip 5 metai po to kai jie buvo inventorizuoti kaip miškas. Jei šia pataisa būtų norima sugrąžinti žemės ūkio reikmėms neseniai apaugusius ir mišku įtaksuotus plotus, atkurti apžėlusias sodybvietes, tai dalis tokių plotų (ypač miškingose teritorijose) didelės ekologinės vertės neturi, todėl gali būti panaudoti ir kitokiais paskirčiais.

Miestuose, kaimo tipo gyvenvietėse, kapinėse žmogaus įveisti želdiniai taip pat gali būti nepriskiriami miškams ir tvarkomi pagal Želdynų įstatymą.

Siūlymas

Laikome šią pataisą visiškai nepriimtina ir siūlome miško sampratos apskritai nekeisti.

Keičiant ne „miško“, o „miško žemės“ sąvoką (kuri būtent ir turi juridinį statusą) ir nustatant, kad tai plotas, kuriame buvusiose žemės ūkio naudmenose miškas augo daugiau kaip 15 metų, būtų

išsaugoti maži vertingi miškeliai ir pristabdytas nepageidautinas ištinis nederlingų žemių (kurios ir taip pakankamai miškingos) apaugimas mišku.

Dėl 4 str. 3 dalies papildymo

Ketvirto straipsnio 3 dalies papildyme numatyta daug atvejų, kai siūloma leisti skaidyti miško valdas ir tais atvejais, kai jos tampa mažesnės nei 5 ha.

Argumentai prieš tokį papildymą ir grėsmės, kurias galimai sukeltų šis papildymas

LR Konstitucinio teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarime sakoma, kad „Miškų įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje nustatytu draudimu skaidyti privačių miškų valdas į dalis, jei valda yra arba tampa mažesnė kaip 5 ha, siekiama užtikrinti, kad miškuose neatsirastų labai daug mažų miško sklypų, priklausančių skirtingiems savininkams, nes taip, ypač atsižvelgiant į tokiems atvejais būtinus nustatyti servitutus, į miškų tvarkymo bei miškų ūkio veiklos organizavimo techninius reikalavimus, būtų sudarytos prielaidos pakeisti natūralų kraštovaizdį, atskirus miške esančius objektus, skurdinti, alinti mišką, natūralią gamtinę aplinką“. Be to tai būtų ypatingai neracionalu ūkininkavimo tokiuose miškuose požiūriu.

Pats valdų smulkinimas gamtos saugos požiūriu yra sąlyginai neutralus. Pagrindinė grėsmė dėl valdų smulkinimo – naujos infrastruktūros būsimas poreikis miškuose.

Siūlymas

Valdų smulkinimas į mažesnius nei 5 ha miško plotus leidžiamas tik tikriesiems (susigražinusiems miško žemei) bendrasavininkams, o ne kitaip šią miško valdą įsigijusiems asmenims.

Dėl 11 str. keitimo

Keičiant 11 straipsnį siūloma labai supaprastinti miško žemės vertimą kitomis naudmenomis. Įteisinus siūlomus keitimus būtų sukurtos prielaidos miškuose masiškai kurti valdas ir jose statyti statinius.

Argumentai prieš siūlomus straipsnio keitimus

11 str. 1 dalies 8 punkte siūloma, nepriklausomai nuo valdos dydžio, leisti formuoti iki 0,2 ha ploto namų valdas. Pritariame Miškininkų sąjungos nuomonei, kad tai yra aiškus tikslas statybas miške paversti ne reta išimtimi, o taisykle ir paversti miškus vertingiausiose vietose vos ne kolektyviniais sodais. Atkreipiame dėmesį, kad jau dabar, kai vidutinis privačių miškų valdos plotas yra apie 3,5 ha, o jų bendras skaičius viršija 230 tūkstančių, 0,2 ha valdų įteisinimas tegul ir su tam tikrais apribojimais, sudarytų teisinę prielaidą dešimčių tūkstančių ha miško (miško buveinių) sunaikinimui. Tuo pačiu akivaizdžiai pablogėtų miškų biologinės įvairovės būklė, padidėtų vandens tarša.

Jei papildomai būtų leistas aukščiau minimas valdų tolesnis smulkinimas, tai vidutinis valdos plotas sumažėtų iki maždaug 2,5 ha ir teisinės galimybės naikinti miškus dar gerokai išaugtų.

Be to, vertinant tokių sprendimų pasekmes, svarbu žinoti, kad į siūlomus miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis apribojimus (I grupės miškai, II grupės ekosistemų apsaugos miškai ir III grupės draustinių miškai) nepatenka II grupės rekreaciniai miškai, kuriuos sudaro miško parkai, miestų miškai, valstybinių parkų rekreacinių zonų miškai, rekreaciniai miško sklypai ir kiti poilsiui skirti miškai, III grupės - apsauginiai miškai, esantys laukų apsauginiai miškai, vandens telkinių apsaugos zonų miškai ir kiti apsauginiai miškai, kuriems ir iškyla didžiausia statybų juose ir jų dalinio sunaikinimo grėsmė. Jei tokios pataisos būtų priimtose, iš prieduose pridedamų pavyzdžių (1-3 priedai) matyti, kad daugelyje vietovių eiliniai Lietuvos žmonės būtų galutinai atitverti ne tik nuo vandens telkinių, bet ir iš viso būtų labai suvaržytos jų galimybės pailsėti gamtoje. Todėl siūlomos

11 straipsnio pataisos, numatančios miško žemės antros ir trečios grupės miškuose keitimą kitos paskirties žeme, yra iš viso nepriimtinos.

Mūsų manymu siūlomi keitimai turėtų ir nepalankių socialinių bei net politinių pasekmių. Jie galutinai supriešintų Lietuvos piliečius. Mat siūlomi keitimai yra palankūs turtingųjų mažumai, o nuo to nukentėtų dauguma gyventojų, kurie tėra laikini miškų lankytojai ir šalutinių miško gėrybių rinkėjai. Akivaizdžiai padidėtų miškų gaisringumas. Kiltų daug problemų apsaugoti žmonių nekilnojamą turtą miškuose ten, kur bus gyvenama tik sezoniškai, laikinai ir t.t.

Tuo pačiu atkreipiame dėmesį, kad aiškinimai, jog iki 5 ha ar kiek didesnėse miško valdose būtinai reikia namų valdos ir pastatų gyvenimui, darbo įrankiams ar technikai saugoti ir pan., yra akivaizdus nesusipratimas.

Vieniolikto straipsnio 9 dalyje siūloma įteisinti niekuo nepagrįstą išimtį tiems atvejams kai miško žemė paverčiama karjeru naudingoms iškasenoms eksploatuoti. Šiuo atveju už miško sunaikinimą jokia kompensacija nenumatyta ir užtenka ją rekultivuoti. Atkreipiame dėmesį kad tai visiškai nelygiaverčiai mainai, ir siūlome įteisinti nuostatą, kad kaip ir kitais miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis atvejais, įrengiant karjerus kompensacija už miško žemės pavertimą karjeru turi būti sumokėta iš karto, o rekultivavus karjerus, įmokų dalis, kuri būtų lygi rekultivavimo išlaidoms, būtų gražinama.

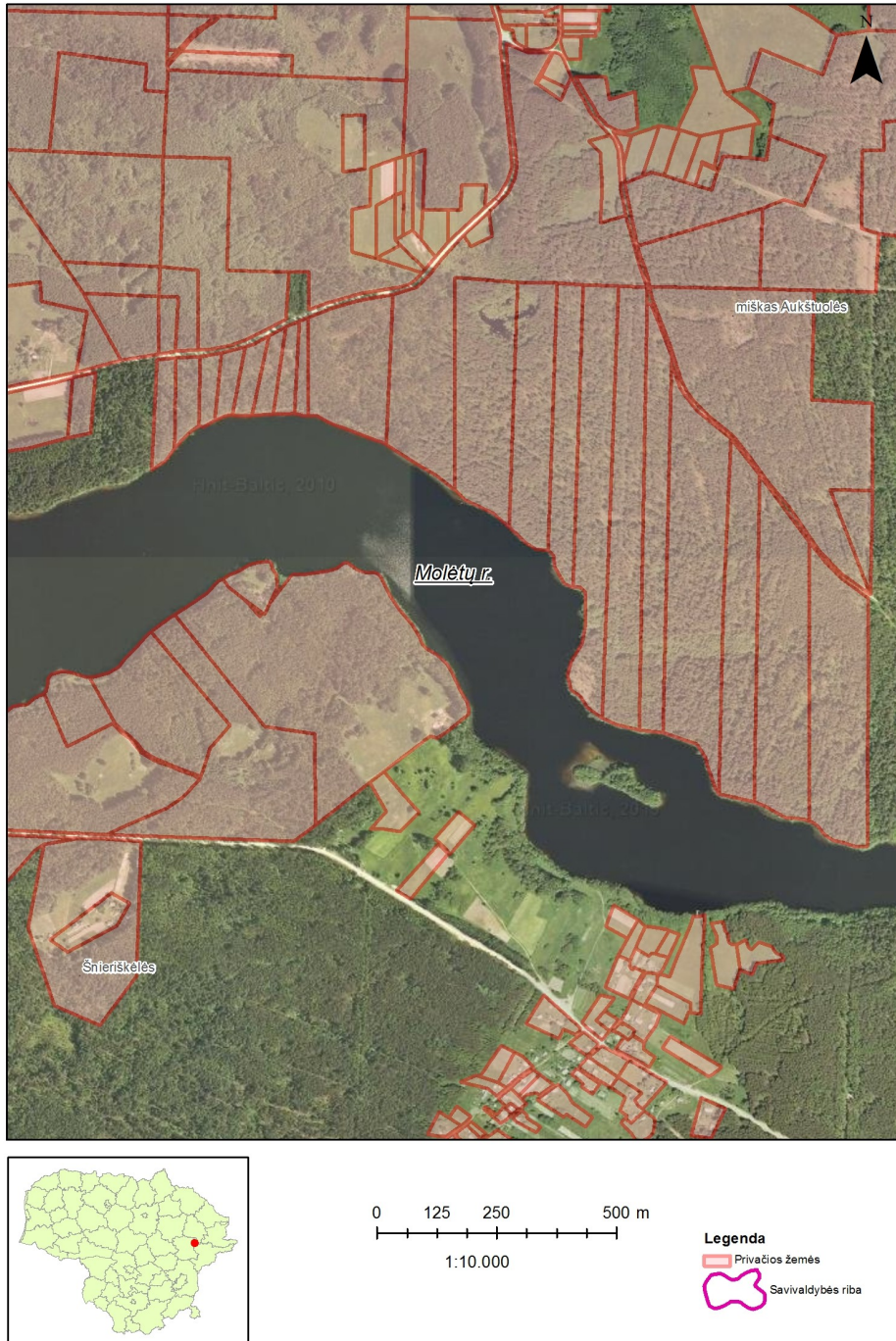
Siūlymai

Teisė atstatyti privačioje žemėje buvusias sodybas gali būti suteikiama tik šių sodybų tikriesiems savininkams arba jų tiesioginiams palikuonims, o ne nuosavybės dokumentus nusipirkusiems ar kitaip šią žemę įsigijusiems naujiems savininkams. Buvusios sodybos apibrėžimą reikėtų tikslinti.

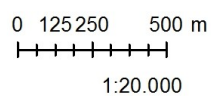
Norintiems statyti naujus gyvenamuosius statinius savo valdoje galima būtų sudaryti sąlygas vienintelę turimą miško valdą iškeisti į žemės ūkio paskirties žemę, kur tokia galimybė būtų nedraudžiama.

PRIEDAI

1 priedas



1-3 prieduose parodyta kaip išsidėsto privačios miško valdos kai kuriose rekreacijai labai patraukliose šalies vietovėse. Pateikti pavyzdžiai iš dviejų šalies rajonų savivaldybių. Matyti, kad kai kur šalyje miško valdų palei ežerus labai daug ir jos išsidėsto rėžiais. Iš pateikiamų paveikslų galima lengvai susidaryti vaizdą, kokia situacija galėtų būti, jei miško valdose miško savininkai įgytų teisę statyti statinius, ir jie būtų pastatyti rekreacijai labai tinkamose paežerėse.



Legenda

- Privačios žemės
- Savivaldības riba

